

Cerić D. 2014. Zagospodarowanie turystyczne województwa lubelskiego w świetle analizy wybranych wskaźników i dokumentów strategicznych. Problemy Ekologii Krajobrazu. Wybrane zagadnienia z problematyki gospodarowania przestrzenią. Tom XXXVII. 31-40.

Zagospodarowanie turystyczne województwa lubelskiego w świetle analizy wybranych wskaźników i dokumentów strategicznych

Tourism planning in Lubelskie Voivodship's – analysis of chosen indicators and strategic documents

Denis Cerić

Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego
Polska Akademia Nauk, Zakład Geografii Miast i Ludności
ul. Twarda 51/55, 00-818 Warszawa, Polska
e-mail: d.ceric@twarda.pan.pl

Abstract. Tourism development is one of the priorities in majority of Lubelskie Voivodeship administrative districts' strategies. In order to determinate the current potential benefit of tourism for local population, the point valuation method is applied: the points are given to chosen calculated indicators of tourism activity and the results are summed up for each district. The results are confronted with experts' opinions on regional tourism potential and they agree on non-attractiveness of the region for tourism development in general, except for a few areas, places and objects. Attraction potential claimed as a base of strategic tourism development by many local governments is therefore overestimated and it is questionable whether strategic priorities of some administrative districts of the region are set well.

Słowa kluczowe: cele strategiczne, powiaty Lubelszczyzny, bonitacja punktowa, wskaźniki aktywności turystycznej

Key words: strategic goals, Lubelskie Voivodeship districts, point valuation, tourism activity indicators

Wprowadzenie

Większość aktualnych strategii rozwoju powiatów województwa lubelskiego uznaje rozwój turystyki za jeden ze swoich priorytetów rozwoju. Podobnie uznano w innych dokumentach: „*Województwo lubelskie jest obszarem atrakcyjnym turystycznie, posiada bogatą i różnorodną spuściznę kulturową, walory krajobrazowe, uzdrowiskowe, należy też do regionów najczystszych ekologicznie*” (Kierunki rozwoju..., 2008). Jednakże, mimo bogatych walorów województwo nie należy do regionów najczęściej odwiedzanych przez turystów. W 2012 r. znalazło się na 12. miejscu spośród województw Polski. Odwiedziło je zaledwie 2.85% turystów (Turystyka w 2012..., 2013). Wskaźniki dotyczące turystyki w poszczególnych powiatach województwa wskazują na jej duże przestrzenne zróżnicowanie i ogólnie niezadowalający jej udział w rozwoju lokalnej gospodarki.

Pomimo chęci i dążenia władz lokalnych do rozwoju turystyki oraz realizowania celów strategicznych dotyczących rozwoju turystyki, postawiono pytanie, czy naprawdę „*turystyka ma szansę stać się ważną gałęzią gospodarki w województwie*”, jak zostało to zapisane w dokumencie „*Koncepcja programowo-przestrzenna...*” (2008). Potencjał turystyczny niektórych powiatów przedstawiony w strategiach rozwoju jest według autora przeceniany, a formułowanie priorytetów i celów strategicznych w oparciu o wysokie i często nierealne oceny potencjału turystycznego skutkuje niewłaściwym zaangażowaniem energii i środków na rozwój turystyki, zamiast skoncentrowaniem się na ważnych problemach rozwoju lokalnego jednego z najslabiej rozwiniętych gospodarczo regionów Polski.

Materiały i metody

Przeanalizowano aktualne zapisy „Strategii rozwoju województwa lubelskiego” (2013) oraz strategii rozwoju 24 powiatów (w tym 4 miast na prawach powiatu) województwa lubelskiego, po czym dokonano analizy priorytetów i kierunków działań dotyczących planowanego rozwoju turystyki.

Na podstawie danych statystycznych GUS na poziomie państwa, województwa i powiatów oraz oficjalnych danych statystycznych Unii Europejskiej dotyczących turystyki, obliczone zostały wartości wskaźników dotyczących turystyki, które ukazują różnice między poszczególnymi powiatami. Wskaźniki te następnie porównano ze wskaźnikami dla Polski i UE. Zostały one obliczone na podstawie danych dla roku 2010 z uwagi na to, że Urząd Statystyczny w Lublinie publikuje szczegółowe dane dotyczące m.in. wykorzystania bazy turystycznej oraz natężenia ruchu turystycznego pod nazwą „Turystyka w województwie lubelskim” co 4 lata i najnowsza publikacja pochodzi z września 2011 r. Publikowane dane dotyczące turystyki z lat 2006, 2010 i 2013 wskazują na to, że od 2010 r. nie zaszły duże zmiany. W związku z powyższym wyniki, zdaniem autora, można uznać za wiarygodne i reprezentatywne również dla obecnej sytuacji w województwie.

W celu sprawdzenia aktywności turystycznej w przestrzeni i potencjalnych korzyści z pobytu turystów, jakie mają mieszkańcy danego powiatu, zastosowano metodę bonitacji punktowej, biorąc pod uwagę te wskaźniki, które wydają się decydujące. Zaliczono do nich: liczbę udzielonych noclegów na 1 km², liczbę udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców, stopień wykorzystania miejsc noclegowych (w %) i średnią długość pobytu (w dniach). W zależności od wartości danego wskaźnika, za każdy z nich przyznano odpowiednią liczbę punktów (0-4). Następnie podsumowano liczbę punktów dla każdego powiatu i na tej podstawie uzyskano informację o zróżnicowaniu aktywności turystycznej w powiatach.

Wyniki

Jedna z wizji „Strategii rozwoju województwa lubelskiego” (2013) brzmi: „*poprawa jakości bazy turystycznej, lepsza ogólnokrajowa i międzynarodowa promocja produktów (nie zaś tylko „walorów”) turystycznych regionu – czemu będzie towarzyszyć poprawa skomunikowania regionu z otoczeniem – stanie się jednym z czynników rozwoju turystyki, w tym wysoko dochodowej turystyki biznesowej, uzdrowskiej, leczniczej i turystyki wyspecjalizowanej – stając się ważnym czynnikiem wzrostu gospodarczego i źródłem dochodów dla mieszkańców*”. Ta sama strategia określa, że walory krajobrazowe oraz dziedzictwo historyczne regionu stwarzają pewien potencjał turystyczny, który może być wykorzystany dla rozwoju niektórych układów lokalnych woj. lubelskiego, takich jak miejscowości: Lublin, Kazimierz Dolny, Nałęczów, Puławy i Zamość, oraz obszary: Polesie – w tym Pojezierze Łęczyńsko-Włodawskie, Rostocze oraz dolina Wisły i Bugu. Wymienione miejscowości i obszary znajdują się na obszarze 14 powiatów. W identycznej liczbie powiatów woj. lubelskiego w lokalnych strategiach rozwoju wskazano rozwój turystyki jako jeden z priorytetów lub celów strategicznych (tab. 1). Wśród tych powiatów znajdują się powiaty: biłgorajski, krasnostawski i radzyński oraz miasto Chełm, które nie zostały bezpośrednio wskazane w „Strategii rozwoju województwa lubelskiego” (2013) jako jednostki posiadające potencjał turystyczny.

Tab. 1. Priorytety i cele strategiczne dotyczące turystyki w aktualnych strategiach rozwoju powiatów woj. lubelskiego
 Tab. 1. Priorities and strategic goals concerning tourism in actual strategies of Lubelskie Voivodeship administrative districts

Powiaty	Wybrane priorytety i cele strategiczne
biłgorajski (2007-2015)	rozwój infrastruktury technicznej: rozwój i poprawa bazy turystycznej i infrastruktury towarzyszącej
Chelm (2009-2015)	rozwój przedsiębiorczości, przemysłu, usług i turystyki
chełmski (2008-2015)	poprawa atrakcyjności turystycznej powiatu
hrubieszowski (2008-2015)	rozbudowa i modernizacja infrastruktury technicznej w celu zwiększenia atrakcyjności i spójności terytorialnej powiatu
krasnostawski (2008-2020)	rozwój turystyki, sportu i rekreacji wraz z promocją powiatu
kraśnicki (2007-2015)	poprawa atrakcyjności turystycznej powiatu
Lublin (2013-2020)	rozwój sektora turystyki
łęczyński (2010-2015)	poprawa atrakcyjności turystycznej powiatu
parczewski (2008-2015)	poprawa warunków do inwestowania i rozwoju turystyki
puławski (2008-2015)	animacja współpracy ponadlokalnej (m.in. rozwój turystyki w powiecie)
radzyński (2008-2015)	poprawa atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej powiatu: rozwój infrastruktury poprawiającej atrakcyjność turystyczną powiatu
tomaszowski (2000-2010)	wykorzystanie ekologii i turystyki jako czynnika gospodarczej aktywizacji do rozwoju turystyki i wypoczynku
włodawski (2008-2015)	poprawa atrakcyjności i spójności terytorialnej powiatu włodawskiego ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju turystyki
Zamość (2008-2020)	budowanie prestiżu miasta i regionu oraz rozwijanie funkcji turystycznych kulturotwórczych poprzez wykorzystanie wybitnych wartości historycznych i architektonicznych Zamościa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie strategii rozwoju powiatów

Source: Own elaboration based on Administrative Districts Development Strategies

Podsumowanie ustaleń wszystkich strategii wskazuje na istnienie dużego potencjału krajobrazowego, kulturowego i turystycznego powiatów. Nawet te powiaty, które „Strategia...” (2013) traktuje jako pozbawione potencjału turystycznego, we własnych lokalnych dokumentach strategicznych wskazują na istnienie takiego potencjału. Przykładowo: w „Strategii rozwoju powiatu radzyńskiego...” (2008) podano, że „powiat radzyński dysponuje znacznym potencjałem jeżeli chodzi o rozwój turystyki” i „praktycznie wszystkie gminy powiatu odznaczają się warunkami do uprawiania turystyki kwalifikowanej i rekreacji”. W „Strategii rozwoju powiatu krasnostawskiego...” (2008) zapisano, że „obszar powiatu (...) jest niezwykle atrakcyjny turystycznie”. Zdarza się również rozbieżność pomiędzy „Strategią...” (2013) a opinią społeczności lokalnej. Tak się rzecz ma np. w powiecie kraśnickim, gdzie w trakcie konsultacji społecznych wśród preferowanych kierunków rozwoju powiatu w większości wypadków wskazywano turystykę – 25% wskazań (Strategia rozwoju powiatu kraśnickiego..., 2007).

Najczęściej używane w strategiach sformułowanie (tab. 1) „poprawa atrakcyjności turystycznej powiatu” nie zostało w części dokumentów ostatecznie objaśnione. Nie wskazano bowiem na czym poprawa ta ma polegać. Najczęściej wskazywano na potrzebę zwiększenia bazy noclegowej i podnoszenie jej jakości, tworzenie (kolejnych) szlaków turystycznych oraz potrzebę promocji. W „Strategii rozwoju powiatu biłgorajskiego...” (2008) sformułowano przekonanie, że „turystyka może stać się ważną i dochodową

gałęzią gospodarki powiatu” oraz że o atrakcyjności turystycznej powiatu decydują nie tylko walory estetyczne i piękno krajobrazu, ale także „stan wielkości infrastruktury turystycznej”. „Strategia rozwoju powiatu hrubieszowskiego...” (2008) również zawiera informację, że powiat ten posiada bogate walory środowiska przyrodniczego i zasobów kultury, a słaby rozwój turystyki wiąże się z brakiem dobrze wykształconej infrastruktury turystycznej i brakiem należytej informacji.

Turystyka w województwie lubelskim rozwija się wolniej od średniej dla Polski, co wskazuje, że atrakcje województwa nie zostały uznane przez turystów oraz że istniejące zagospodarowanie turystycznie województwa nie jest zadowalające. Zmiany dotyczące turystyki w województwie lubelskim w okresie 2006-2012 charakteryzują się wzrostem liczby obiektów i miejsc noclegowych oraz wzrostem liczby korzystających z noclegów. Jednak w porównaniu z danymi dotyczącymi całej Polski obserwuje się procentowy spadek udziału omawianego województwa (tab. 2).

Te wskaźniki rozwoju turystyki (liczba obiektów noclegowych, liczba miejsc noclegowych, liczba korzystających z noclegów) powinny być alarmujące dla wszystkich biur regionalnych i zainteresowanych stron, które zajmują się rozwojem turystyki w regionie, ponieważ wskazują na to, że krajowi i zagraniczni turyści potencjalnie mogący odwiedzić Lubelszczyznę coraz częściej wybierają inne regiony Polski.

Tab. 2. Ogólne dane o turystycznych obiektach noclegowych i ich wykorzystaniu w woj. lubelskim w latach 2006, 2010 i 2012
Tab. 2. Basic data on tourist accommodation establishments and its occupancy in Lubelskie Voivodeship in 2006, 2010 and 2012

Wyszczególnienie	2006		2010		2012	
	liczba	odsetek w Polsce	liczba	odsetek w Polsce	liczba	odsetek w Polsce
Obiekty noclegowe	314	4.7%	322	4.5%	336	3.5%
Miejsca noclegowe	19 100	3.3%	20 307	3.3%	19 561	2.9%
Korzystający z noclegów (ogółem)	564 472	3.2%	665 609	3.2%	691 298	3.1%
Korzystający z noclegów (turyści zagraniczni)	99 702	2.3%	89 940	2.2%	105 015	2.1%
Udzielone noclegi (ogółem)	1 286 645	2.5%	1 612 094	2.9%	1 531 607	2.5%
Udzielone noclegi (turydom zagranicznym)	154 630	1.5%	128 884	1.3%	152 806	1.3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych: Turystyka w województwie lubelskim w 2006... (2007), Turystyka w województwie lubelskim w 2010... (2011), Turystyka w województwie lubelskim w 2013... (2014)

Source: own elaboration based on statistical data: Turystyka w województwie lubelskim w 2006... (2007), Turystyka w województwie lubelskim w 2010... (2011), Turystyka w województwie lubelskim w 2013... (2014)

W ostatnich latach obserwuje się skracanie czasu pobytu w turystycznych obiektach noclegowych na Lubelszczyźnie. W 2013 r. przeciętnie na jednego turystę przypadają 2.2 noclegi, natomiast turysta zagraniczny korzystał średnio z 1.5 noclegu (Turystyka w województwie lubelskim w 2013 r., 2014). Analogiczne wskaźniki w roku 2006 wynosiły odpowiednio 2.3 i 1.6 noclegów (Turystyka w województwie lubelskim w 2006 r., 2007). Skracanie pobytu przez turystów świadczy o istnieniu ogólnego trendu do korzystania z krótszych i częstszych pobytów oraz o ogólnie słabo rozwiniętej ofercie turystycznej w województwie. Należy zauważyć, że średnia dla Polski wynosi 2.7 noclegów (Turystyka w 2012 r., 2013), a średni czas pobytu turysty na terytorium Unii Europejskiej wynosi 3.1 noclegów (Tourism, 2014).

Kolejny etap postępowania polegał na obliczeniu wartości wskaźników, które wskazują na aktywność turystyczną w województwie i na potencjalne korzyści z pobytu turystów dla mieszkańców danego obszaru. Wskaźniki te zestawiono w tabeli 3. Liczba udzielonych noclegów na jednostkę powierzchni wskazuje

na możliwy wpływ turystyki na dany obszar. Wartość tego wskaźnika jest bardzo zróżnicowana między poszczególnymi powiatami. Tylko 3 powiaty (puławski, włodawski i janowski) cechuje wartość powyżej średniej dla województwa, przy czym w powiecie puławskim udzielono 8.5 razy więcej noclegów na jednostkę powierzchni niż we włodawskim, który znajduje się na drugim miejscu. Liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców wskazuje zdaniem autora na potencjalne korzyści, jakie mieszkańcy danego powiatu mogą osiągać z turystyki. Na obszarze województwa lubelskiego wartości powyżej średniej dla województwa uzyskały 3 powiaty (ponownie puławski, włodawski i janowski) i 2 miasta na prawach powiatu (Zamość i Lublin). Powiat puławski wyróżnia się również pod względem porównania ze średnią dla kraju i dla Unii Europejskiej. Stopień wykorzystania miejsc noclegowych mówi wiele o tym, czy istnieje potrzeba zwiększenia bazy noclegowej. Łącznie w 17 powiatach województwa lubelskiego stopień wykorzystania miejsc noclegowych jest poniżej średniej dla województwa, a w 19 – poniżej średniej dla Polski. Ostatni obliczony wskaźnik średniego czasu pobytu może wskazać te powiaty, w których turyści zatrzymują na krótszy okres w porównaniu z resztą powiatów województwa. W 13 powiatach średnio każdy turysta korzysta z mniej niż dwóch noclegów. W 16 powiatach województwa lubelskiego średni czas pobytu jest poniżej średniej dla województwa, a w 18 – poniżej średniej dla Polski.

Tab. 3. Wybrane wskaźniki aktywności turystycznej i przyznana liczba punktów według powiatów i miast na prawach powiatu woj. lubelskiego w 2010 r.

Tab. 3. Chosen indicators of tourism activity and assigned number of points by districts and cities in Lubelskie Voivodeship in 2010

Powiaty powiaty ziemskie i miasta na prawach powiatu	Wskaźniki i przyznana liczba punktów								liczba punktów (ogółem)
	liczba udzielonych noclegów na 1 km ²	liczba punktów	liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców	liczba punktów	stopień wykorzystania miejsc noclegowych (w %)	liczba punktów	średni czas pobytu (w dniach)	liczba punktów	
Puławski	689.4	4	5570.5	4	46.5	4	3.6	3	15
Włodawski	80.7	2	2579.5	4	42.3	4	4.8	4	14
Janowski	73.4	2	1368.5	3	50.7	4	2.6	2	11
Zamość	3309.8	4	1499.2	3	33.6	3	1.8	1	11
Biała Podlaska	834.6	4	705.3	2	24.5	2	2.2	2	10
Lublin	1928.9	4	813.7	2	33.3	3	1.5	1	10
Chełm	1002.9	4	521.4	1	16.6	1	2.3	2	8
Lubartowski	42.0	1	603.6	1	36.7	3	3.6	3	8
Łęczyński	12.1	1	134.9	1	21.1	2	3.9	4	8
Parczewski	24.6	1	655.9	2	25.9	2	3.4	3	8
Tomaszowski	24.0	1	414.2	1	36.1	3	3.1	3	8
Zamojski	44.3	1	760.6	2	23.5	2	2.7	2	7
Łukowski	13.7	1	177.3	1	25.6	2	2.2	2	6
Krasnostawski	10.9	1	167.1	1	28.9	2	1.4	1	5
Bialski	16.5	1	403.6	1	19.3	1	1.5	1	4

Chelmski	5.0	0	120.8	1	14.8	1	1.6	1	3
Świdnicki	13.0	1	83.9	0	14.8	1	1.6	1	3
Kraśnicki	1.8	0	18.3	0	14.8	1	1.1	1	2
Lubelski	8.5	0	98.1	0	20.9	1	1.1	1	2
Opolski	9.4	0	123.1	1	8.2	0	1.4	1	2
Radzyński	5.3	0	84.3	0	18.2	1	1.1	1	2
Rycki	8.8	0	93.7	0	17.6	1	1.2	1	2
Biłgorajski	5.7	0	93.6	0	9.8	0	1.4	1	1
Hrubieszowski	3.7	0	70.9	0	8.7	0	1.2	1	1
Województwo	64.2		749.2		33.3		2.4		
Polska	178.4		1460.6		34.3		2.7		
UE – 27	545.4		4711.3		X		3.1		

x – brak danych

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych: Tourism (2014), Turystyka w województwie lubelskim w 2010... (2011), Turystyka w 2010... (2011), Powierzchnia i ludność... (2012)

Source: own elaboration based on statistical data: Tourism (2014), Turystyka w województwie lubelskim w 2010... (2011), Turystyka w 2010... (2011), Powierzchnia i ludność... (2012)

Wyliczone wskaźniki oceniono metodą bonitacji, przyznając im punkty w przedziale 0-4. Cztery punkty przyznano, gdy zmienna osiągała największą wartość liczbową, a 0, gdy najniższą. Przedziały wartości dla poszczególnych wskaźników przedstawia tabela 4.

Tab. 4. Przedziały wartości wybranych wskaźników

Tab. 4. Point scale of selected indicators

liczba punktów	Wskaźnik			
	liczba udzielonych noclegów na 1 km ²	liczba udzielonych noclegów na 1000 mieszkańców	stopień wykorzystania miejsc noclegowych (w %)	średni czas pobytu (w dniach)
0	< 10.0	< 100.0	< 13.0	1.0
1	10.1 – 53.4	100.0 – 633.3	13.0 – 21.0	1.1 – 1.9
2	53.5 – 96.7	633.4 – 1 166.6	21.1 – 29.0	2.0 – 2.8
3	96.8 – 140.0	1 166.7 – 1 700.0	29.1 – 37.0	2.9 – 3.7
4	> 140.0	> 1 700.0	> 37.0	> 3.8

Źródło: opracowanie własne

Source: own elaboration

Następnie podsumowano liczbę punktów dla każdego powiatu (tab. 3). W ten sposób uszeregowano powiaty pod względem największej aktywności turystycznej i największych korzyściach z rozwoju turystyki. Najlepsze rezultaty uzyskały powiaty: puławski, włodawski i janowski oraz miasta: Zamość, Biała Podlaska i Lublin, najgorsze zaś – powiaty: hrubieszowski, biłgorajski, rycki, radzyński, opolski, lubelski, kraśnicki, świdnicki, chelmski i biały (tab. 3, ryc. 1). Wyniki przedstawia kartogram (ryc. 1).

Dyskusja

Pod względem liczby turystów i liczby udzielonych noclegów w 2012 r. województwo lubelskie zajmuje 12. miejsce spośród wszystkich województw w Polsce (Turystyka w 2012..., 2013). Pod względem wielkości powierzchni (25 122 km²) jest to 3 województwo w kraju (Powierzchnia i ludność..., 2012). Należy z tego wnioskować, że obszar województwa nie jest atrakcyjny dla większości turystów. Czy przyczyna leży tylko w słabo rozwiniętej infrastrukturze, słabej dostępności lub nieefektywnym marketingu jak podano w lokalnych strategiach, czy też atrakcyjność turystyczna województwa jest przeceniana?

Powiaty, które w strategiach rozwoju wskazują na rozwój turystyki jako jeden ze swoich priorytetów, bazują na inwentaryzacji przyrodniczej i kulturowej oraz bogatych opisach, w których brak jednak porównania z walorami o podobnym charakterze w Polsce i w Europie. Takie porównanie z pewnością obniżyłoby ocenę potencjału turystycznego wielu lokalnych walorów opisanych w strategiach, a rozwój turystyki prawdopodobnie nie zostałby uznany za jeden z priorytetów.

Nawet porównanie wielkości powierzchni obszarów prawnie chronionych, które są często czynnikiem przyciągającym turystów i dobrym wskaźnikiem atrakcyjności przyrodniczej obszaru wskazuje, że województwo lubelskie jest pod tym względem mało atrakcyjne. „W województwie lubelskim obszary prawnie chronione stanowią 22.7% powierzchni ogólnej województwa, co jest znacznie poniżej średniej krajowej – 32.5%” (Strategia rozwoju województwa lubelskiego, 2013). Dodatkowym argumentem przemawiającym za małą atrakcyjnością turystyczną województwa lubelskiego w porównaniu z pozostałymi województwami Polski jest analiza spisu obszarów, miejscowości i obiektów ważnych dla turystyki wypoczynkowej i krajoznawczej w Polsce (Lijewski et al. 2008). Na Lubelszczyźnie wymieniono łącznie tylko 16 obszarów, miejscowości i obiektów ważnych dla turystyki, co stanowi zaledwie 2.9% wszystkich wymienionych dla Polski i ponad połowę mniej, niż wynosi średnia dla województwa – 34.2 obszary, miejscowości i obiekty (tab. 5). Te wyniki świadczą o niskiej atrakcyjności województwa lubelskiego w porównaniu z pozostałymi województwami Polski.

Tab. 5. Typ i liczba obszarów, miejscowości i obiektów ważnych dla turystyki w woj. lubelskim i w Polsce
Tab. 5. Type and number of important tourism areas, places and objects in Lubelskie Voivodeship and Poland

Typ ważnych obszarów, miejscowości i obiektów		Liczba		
		woj. lubelskie	Polska	średnia dla województw
Ważniejsze obszary wypoczynkowe	obszary o podstawowym znaczeniu dla urlopowej turystyki wypoczynkowej	1	54	3.4
	obszary o dużym znaczeniu dla urlopowej turystyki wypoczynkowej	3	64	4.0
Ważniejsze miejscowości wypoczynkowe		7	279	17.4
Ważne miejscowości i obiekty krajoznawcze		5	150	9.4
Razem		16	547	34.2

Źródło: opracowanie własne na podstawie Lijewskiego et al. (2008)

Source: own elaboration based on Lijewski et al. (2008)

Pisząc o obszarach położonych wzdłuż wschodniej granicy Polski, M. Więckowski (2010) zwraca uwagę, że środowisko przyrodnicze może być bezcenne z przyrodniczego punktu widzenia, ale nie zawsze jest atrakcyjne turystycznie. W kwestii dziedzictwa kulturowego ten sam autor pisze „(...) *przykładowo bogactwo ciekawych obiektów historycznych na polskim pograniczu wschodnim nie jest elementem wystarczającym, aby turystyka się tam rozwinęła*” (Więckowski 2010). J. Bański (2010) ocenia obszar województwa lubelskiego następująco: „*wschodnie powiaty województwa lubelskiego są niezbyt atrakcyjne turystycznie*” (Bański et al. 2010).

W tradycyjnej turystyce największe znaczenie miały czynniki przyrodnicze oraz kulturowe, a także infrastruktura turystyczna (Kozak 2009), podczas gdy współczesna turystyka coraz bardziej koncentruje się na przeżyciu i doświadczeniu, tj. na kreowaniu nowych produktów, coraz bardziej kompleksowych (Więckowski 2010). W strategiach zwrócono uwagę na istotę rozwoju nowych produktów turystycznych, ale nie wskazano konkretnych kierunków działań, m.in. analizy rynku. Do wykreowania produktu turystycznego dobrej jakości, potrzebne jest najpierw rozpoznanie jego potencjalnego rynku, w tym potrzeb rynku. W strategiach, a nawet w „Planie marketingu turystyki w województwie lubelskim na lata 2007-2013...” (2007), nie wspomina się o popycie turystycznym, który jest podstawowym elementem turystyki. Przede wszystkim „Należy wiedzieć kto, dlaczego, po co i na jak długo ma przyjechać do analizowanych obszarów by rozwijała się tam przestrzeń turystyczna” (Więckowski 2010).

„Województwo lubelskie jest – w ujęciu statystycznym – najsłabiej rozwiniętym regionem Polski, kraju o relatywnie niskim poziomie rozwoju, choć wysokiej (na skalę europejską) jego dynamice” (Strategia rozwoju województwa lubelskiego, 2013). Strategie większości powiatów w województwie (14 na 24) jako jeden z priorytetów wskazują rozwój turystyki (tab. 1). W nawiązaniu do przywołanych strategii pojawia się szereg pytań. Czy naprawdę rozwój turystyki musi i powinien być priorytetem aż tylu strategii rozwoju lokalnego oraz czy ocena atrakcyjności turystycznej powiatów zawarta w strategiach jest poprawna i czy może spowodować napływ turystów? Jak długo turyści pozostaliby na terenie powiatów, jak duże środki finansowe są w stanie przeznaczyć na pobyt w województwie lubelskim i czy w związku z tym, w każdym przypadku zasadne jest inwestowanie w rozwój infrastruktury turystycznej i promocję powiatu? J. Bański et al. (2009) komentując „Strategię Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2006-2020” wskazują, że „przy znikomym udziale gospodarstw agroturystycznych w ogóle gospodarstw trudno się spodziewać, że turystyka będzie istotnym czynnikiem aktywizacji obszarów wiejskich i źródłem dochodu mieszkańców regionu”. Jak z powyższego wynika, w powiatach: hrubieszowski, biłgorajski, rycki, radzyński, opolski, lubelski, kraśnicki, świdnicki, chełmski i biały należałoby się skoncentrować na innych działaniach niezwiązanych z rozwojem turystyki. Natomiast w tych powiatach, które mają konkurencyjne walory przyrodnicze i kulturowe, należałoby kontynuować rozwój turystyki poprzez odpowiedni rozwój nowych produktów turystycznych o dobrej jakości. Rozwój ten powinien mieć jednak charakter zrównoważony i planowany z uwzględnieniem potencjalnie negatywnego wpływu turystyki na środowisko przyrodnicze.

Literatura

- Bański J., Bednarek-Szczepańska M., Czapiewski K. 2009. Miejsce obszarów wiejskich w aktualnych strategiach rozwoju województw – kierunki i cele rozwoju a rzeczywistość. Studia Obszarów Wiejskich, tom XIX. Polskie Towarzystwo Geograficzne i Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego Polska Akademia Nauk, Warszawa, p. 142.
- Bański J., Dobrowolski J., Flaga M., Janicki W., Wesołowska M. 2010. Wpływ granicy państwowej na kierunki rozwoju społeczno-gospodarczego wschodniej części województwa lubelskiego. Studia Obszarów Wiejskich, tom XXI. Polskie Towarzystwo Geograficzne i Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego Polska Akademia Nauk, Warszawa, p. 165.
- Kierunki rozwoju turystyki do 2015 roku, Ministerstwo Sportu i Turystyki, Warszawa, 2008.
- Koncepcja programowo-przestrzenna rozwoju turystyki i rekreacji; Cele i główne kierunki rozwoju sektora turystyki i rekreacji, Zarząd Województwa Lubelskiego, Biuro Planowania Przestrzennego w Lublinie, 2008, Lublin.
- Kozak M.W. 2009. Turystyka i polityka turystyczna a rozwój: między starym a nowym paradygmatem. Wydawnictwo Naukowe Scholar, EUROREG, Warszawa, 325 p.
- Lijewski T., Mikułowski B., Wyrzykowski J. 2008. Geografia turystyki Polski. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 383 p.

- Plan Marketingu Turystyki w Województwie Lubelskim na lata 2007-2013, Zarząd Województwa Lubelskiego, Lublin, 2007.
- Powierzchnia i ludność w przekroju terytorialnym w 2011 r. Informacje i opracowania statystyczne, GUS, 2012, Warszawa.
- Strategia rozwoju województwa lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.), Urząd Marszałkowski Województwa Lubelskiego w Lublinie, Lublin, 2013.
- Strategia rozwoju powiatu biłgorajskiego na lata 2007-2015, Zarząd Powiatu w Biłgoraju, 2008.
- Strategia rozwoju miasta Chełm na lata 2009-2015, Chełm, 2009.
- Strategia rozwoju powiatu chełmskiego na lata 2008-2015, Chełm, 2008.
- Strategia rozwoju powiatu hrubieszowskiego na lata 2008-2015, Hrubieszów, 2008.
- Strategia rozwoju powiatu krasnostawskiego na lata 2008-2020, Krasnystaw, 2008.
- Strategia rozwoju powiatu kraśnickiego na lata 2007-2015, Kraśnik, 2007.
- Strategia rozwoju miasta Lublin na lata 2013-2020, Lublin, 2013.
- Strategia rozwoju powiatu łęczyńskiego na lata 2010-2015, Łęczna, 2010.
- Strategia rozwoju powiatu parczewskiego na lata 2008 – 2015, Parczew, 2008.
- Strategia rozwoju powiatu puławskiego na lata 2008-2015, Puławy, 2008.
- Strategia rozwoju powiatu radzyńskiego na lata 2008-2015, Radzyń Podlaski, 2008.
- Strategia rozwoju powiatu tomaszowskiego na lata 2000-2010, Starostwo Powiatowe w Tomaszowie Lubelskim, 2000.
- Strategia rozwoju powiatu włodawskiego na lata 2008-2015, Włodawa, 2008.
- Strategia rozwoju miasta Zamość na lata 2008-2020, Zamość, 2007.
- Tourism – Annual data on tourism industries, Eurostat, European Commission, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/> (data dostępu: 25.06.2014.)
- Turystyka w 2006 r., Informacje i opracowania statystyczne, GUS, 2007, Warszawa.
- Turystyka w 2010 r., Informacje i opracowania statystyczne, GUS, 2011, Warszawa.
- Turystyka w 2012 r., Informacje i opracowania statystyczne, GUS, 2013, Warszawa.
- Turystyka w województwie lubelskim w 2006 r., Informacje i opracowania statystyczne, Urząd statystyczny w Lublinie, Lublin, 2007.
- Turystyka w województwie lubelskim w 2010 r., Informacje i opracowania statystyczne, Urząd statystyczny w Lublinie, Lublin, 2011.
- Turystyka w województwie lubelskim w 2013 r., Opracowania sygnałowe. Wykorzystanie turystycznych obiektów noclegowych. Urząd statystyczny w Lublinie, Lublin, 2014.
- Więckowski M. 2010. Turystyka na obszarach przygranicznych Polski. Prace geograficzne Nr 224. Instytut Geografii i Przestrzennego Zagospodarowania im. Stanisława Leszczyckiego Polska Akademia Nauk, Warszawa, 256 p.